

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Protokoll fra fellesmøte i rovviltnemndene i region 4 og region 5 – 26. september 2017

Tid og sted: Kl. 10:15-12:30, Statens hus, Hamar.

Til stede:

Fra nemnda i region 4:

Øyvind Solum, Sunniva Holmås Eidsvoll, Lise Hagen Rebbestad, Amelia Kristine Aune, Trygve Westgård.

Fra nemnda i region 5:

Arnfinn Nergård, Reidar Åsgård, Per Roar Bredvold, Berit Haveråen, Jon Anders Mortensson

Møteleder:

Arnfinn Nergård

Fra sekretariatene:

Oslo og Akershus: Christian og Ellen Lien

Hedmark: Ståle Sørensen, Kristine Schneede og Julie Gaukerud Sørby

Referent: Julie Gaukerud Sørby/ Ståle Sørensen

*****

11 organisasjoner; Norskog, NJFF, Hedmark bondelag, Foreningen våre rovdyr, Glommen skog, Hedmark harehundklubb, Norges bonde- og småbrukarlag, Foreningen «På baksporet», Folkeaksjonen ny rovviltpolitikk, Rovviltets røst og wwf, fikk hver 2 minutter i forkant av møtet til å legge frem sitt syn.

Fellessak 3/17 Fastsetting av kvote og fellingsområde for lisensfelling av ulv utenfor etablerte revir i 2017-2018.

Sekretariatenes forlag til vedtak

Vedtak 1 (myndighet)

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4–6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske ynglinger. Den siste felles gjennomgangen av bestandssituasjonen for ulv i Skandinavia er fra 1. juni 2017. Den viser 4 helnorske familiegrupper og 7 felles med Sverige.

Rovviltnemndene anser med det at de formelt har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling av ulv, jf. §§ 4, 7, 8 og 10 i rovviltforskriften.

Vedtak 2 (kvote utenfor forvaltningsområdet for ulv)

Ut fra den foreliggende bestandssituasjonen for ulv som er basert på seneste tilgjengelig kunnskap, finner rovviltnemndene at det for lisensfellingsperioden 2017/2018 bør åpnes for en lisensfellingsskvote på 12 ulver utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark og samtidig utenfor områdene som benyttes av hhv. Julussaflokken og Osdalsflokken (jf. vedlagt kart – vedlegg 1)

Rovviltnemndene anser at et slikt uttak utenfor etablerte revir ikke er til skade for ulvens overlevelse.

ROVVILTNEMNDA I REGION 4 OG REGION 5

Vedtak 3 (områdeavgrensning)

Rovviltnemndene vedtar å åpne for lisensfelling utenfor ulvesonen med avgrensning som følger:

- Akershus fylke utenfor ulvesona
- Hedmark fylke utenfor ulvesona, med unntak for et nærmere avgrenset område benyttet av Osdalsflokken og Julussaflokken:
- Området som er unntatt fra lisensfelling omfatter: Området i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner som ligger sør for Fv. 30 og FV 217, øst for Glomma og vest for Trysil-/Femundvassdraget.

Rovviltnemndene har vedtatt slik avgrensning for å hindre uttak av alfadyr før valpene kan klare seg selv i Osdalsflokken og Julussaflokken.

Vedtak 4 (tidsavgrensning)

- Lisensfellingsperioden fastsettes til 1. oktober 2017 til og med 31. mars 2018

Vedtak 5 (jegerens plikter vedr. status)

- Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk.
- Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Fylkesmannens løsningen for SMS-varsling om status for lisensfellinga.

Vedtak 6 (endringer)

Ut i fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om genetisk viktige individer skulle komme, kan fylkesmennene i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 fatte de nødvendige tiltak som skal redusere sannsynligheten for at disse felles.

Disse vedtakene er enkeltvedtak, og kan påklages til Klima- og miljødepartementet i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent. Eventuell klage sendes via Fylkesmannen i Oslo og Akershus eller Fylkesmannen i Hedmark, som sekretariat for rovviltnemndene i region 4 og 5.

Rovviltnemndenes behandling:

Endringsforslag fra Øyvind Solum (forslaget forelå skriftlig, og ble delt ut til møtedeltakerne):

Vedtak 2 (kvote utenfor forvaltningsområdet for ulv)

Endres fra 12 til 5 dyr, i tråd med hva som ble foreslått av fylkesmannen i fjor for dette området, slik at teksten i stedet lyder:

Ut fra den foreliggende bestandssituasjonen for ulv som er basert på seneste tilgjengelig kunnskap, finner rovviltnemndene at det for lisensfellingsperioden 2017/2018 bør åpnes for en lisensfellingkvote på 5 ulver utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark og samtidig utenfor områdene som benyttes av hhv. Julussaflokken og Osdalsflokken (jf. vedlagt kart).

Endringsforslag fra Sunniva Holmås Eidsvoll (forslaget forelå skriftlig, men kunne av tekniske årsaker ikke bli delt ut til møtedeltakerne under møtet):

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Vedtak 2 (kvote utenfor forvaltningsområdet for ulv):
Endre 12 til 8 ulver.

Avstemming:

Nemndene stemte over forslaget fra Solum til vedtak 2. Forslaget fra Solum fikk 2 stemmer og falt.

Nemndene stemte over sekretariatets forslag til vedtak opp mot forslaget fra Holmås Eidsvoll. Sekretariatets innstilling fikk 8 stemmer. Holmås Eidsvoll sitt alternativ fikk 2 stemmer.

Rovviltnemndenes vedtak:

Vedtak 1 (myndighet)

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4–6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske ynglinger. Den siste felles gjennomgangen av bestandssituasjonen for ulv i Skandinavia er fra 1. juni 2017. Den viser 4 helnorske familiegrupper og 7 felles med Sverige.

Rovviltnemndene anser med det at de formelt har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling av ulv, jf. §§ 4, 7, 8 og 10 i rovviltforskriften.

Vedtak 2 (kvote utenfor forvaltningsområdet for ulv)

Ut fra den foreliggende bestandssituasjonen for ulv som er basert på seneste tilgjengelig kunnskap, finner rovviltnemndene at det for lisensfellingsperioden 2017/2018 bør åpnes for en lisensfelling kvote på 12 ulver utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark og samtidig utenfor områdene som benyttes av hhv. Julussaflokken og Osdalsflokken (jf. vedlagt kart – vedlegg 1)

Rovviltnemndene anser at et slikt uttak utenfor etablerte revir ikke er til skade for ulvens overlevelse.

Vedtak 3 (områdeavgrensning)

Rovviltnemndene vedtar å åpne for lisensfelling utenfor ulvesonen med avgrensning som følger:

- Akershus fylke utenfor ulvesona
- Hedmark fylke utenfor ulvesona, med unntak for et nærmere avgrenset område benyttet av Osdalsflokken og Julussaflokken:
- Området som er unntatt fra lisensfelling omfatter: Området i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner som ligger sør for Fv. 30 og FV 217, øst for Glomma og vest for Trysil-/Femundvassdraget.

Rovviltnemndene har vedtatt slik avgrensning for å hindre uttak av alfadyr før valpene kan klare seg selv i Osdalsflokken og Julussaflokken.

Vedtak 4 (tidsavgrensning)

- Lisensfellingsperioden fastsettes til 1. oktober 2017 til og med 31. mars 2018

Vedtak 5 (jegerens plikter vedr. status)

- Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk.
- Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Fylkesmannens løsningen for SMS-varsling om status for lisensfellinga.

Vedtak 6 (endringer)

Ut i fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om genetisk viktige individer skulle komme, kan fylkesmennene i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 fatte de nødvendige tiltak som skal redusere sannsynligheten for at disse felles.

Disse vedtakene er enkeltvedtak, og kan påklages til Klima- og miljødepartementet i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent. Eventuell klage sendes via Fylkesmannen i Oslo og Akershus eller Fylkesmannen i Hedmark, som sekretariat for rovviltnemndene i region 4 og 5.

Fellessak 4/17 Fastsetting av kvote og fellingsområde for lisensfelling av ulv i etablerte ulverevir 2017-2018

Sekretariatenes forslag til vedtak:

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 7,5 ynglinger der grenserevir teller med en faktor på 0,5. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. §§ 10 og 4 første ledd bokstav d og e i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. § 9, tillegges derfor mindre vekt. Nemndene anser at en kvote på inntil 16 dyr, med formål å ta ut alle individer i to revirer, ikke vil påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. nml. § 10. Hensynet til differensiert forvaltning er lagt til grunn for vedtaket, jf. nml. § 12. Nemndene anser ikke at nml. § 11 er relevant i denne sammenheng.

Ut fra den foreliggende dokumentasjon over revirmarkerende ulv og vedtatt politikk finner rovviltnemndene at det er grunnlag for å åpne for lisensfelling av ulv innenfor etablerte revirer. Rovviltnemndene finner at lisensfelling av ulv i to etablerte ulverevirer ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2018.

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Det fastsettes en kvote for lisensfelling på inntil 16 ulver innenfor følgende to revirer: Osdalen og Julussa. Uttak av alle individer innenfor disse revirene anses ikke å true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt, jf naturmangfoldloven § 5, jf. også rovviltforskriften §§ 3 og 7.

3. Lisensfellingsområde

Ut fra hensynet til å skjerme individer fra tilgrensende revir, i særdeleshet genetisk viktige individer, samt å legge til rette for jakten kan gjennomføres mest mulig effektivt i henhold til formålet med å ta ut alle individer innenfor de revirene hvor det åpnes for lisensfelling, avgrenses lisensfellingsområdet innenfor ulvesona til følgende område:

Fra det punktet der fv. 636 krysser Glomma ved Steinvika og østover til krysset fv. 636, fv. 606 og Vikkjølveien. Videre østover langs Vikkjølveien til det punktet der denne møter fv. 607. Nordover langs fv. 607 til kommunegrensa mellom Åmot og Rendalen. Videre østover langs kommunegrensa til kommunegrensa mellom Trysil og Engerdal. Videre østover til denne krysser Trysil/ Femundsvassdraget. Nordover langs vestsiden av Trysil/ Femundsvassdraget til dette krysser fv. 217. Vestover langs fv. 217 til Åkrestrømmen og videre langs fv. 30 til denne krysser Glomma. Sørøstover langs østsiden av Glomma til denne krysser fv. 636.

4. Lisensfellingsperiode

Lisensfellingsperioden fastsettes til perioden fra 1. januar til 15. februar 2018.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk viktige individer

Ut i fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om viktige genetiske individer skulle tilkomme, kan fylkesmennene i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk. Fylkesmannen oppretter en ulvetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Fylkesmannens løsning for SMS-varsling om status for lisensfellinga.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.

Rovviltnemndenes behandling:

Alternativt forslag til vedtak fra Reidar Åsgård på vegne av nemnda i region 5 (forslaget forelå skriftlig og ble delt ut til møtedeltakerne):

«Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Rovviltnemndene i region 4 og 5 mener vilkår for lisensfelling av ulv er oppfylt, og tilrår derfor at det fattes følgende vedtak:

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 7,5 ynglinger der grenserevir teller med en faktor på 0,5. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. §§ 10 og 4 første ledd bokstav d og e i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. Naturmangfoldloven (nml) § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. § 9, tillegges derfor mindre vekt. Nemndene anser at en kvote på inntil 24 dyr, med formål å ta ut alle individer i to helnorske revirer samt ett grenserevir, ikke vil påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. nml. § 10. Hensynet til differensiert forvaltning er lagt til grunn for vedtaket, jf. nml. § 12. Nemndene anser ikke at nml. § 11 er relevant i denne sammenheng.

Ut fra den foreliggende dokumentasjon over revirmarkerende ulv og vedtatt politikk finner rovviltnemndene at det er grunnlag for å åpne for lisensfelling av ulv innenfor etablerte revirer. Rovviltnemndene finner at lisensfelling av ulv i to etablerte helnorske ulverevirer og ett grenserevir ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2018.

Det fastsettes en kvote for lisensfelling på inntil 24 ulver innenfor følgende to helnorske revirer, Osdalen og Julussa, og grensereviret Slettås. Uttak av alle individer innenfor disse revirene anses ikke å true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5, jf. også rovviltforskriften §§ 3 og 7.

Begrunnelse for uttak av grensereviret Slettås:

Rovviltnemndene vil innledningsvis påpeke at sekretariatet, slik vi ser det, særlig har vektlagt argumenter som framkommer fra Klima- og miljøverndepartementet (KLD) i klagesaken fra høsten 2016, og lagt noe mindre vekt på flertallsmerknadene i Innst. 257 L (2016-2017). Bak disse flertallsmerknadene står Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. I pkt II i tilrådingen formulerer nevnte flertall følgende: *«Stortinget ber regjeringen legge flertallsmerknadene i denne innstillingen (Innst. 257 L (2016-2017) til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv i Norge».*

I diskusjonen rundt Slettåsflokken har flere viktige temaer vært aktuelle; om den utgjør et skadepotensiale, hensynet til jaktutøvelse, eventuell svekkelse av næringsgrunnlaget for de som bor i reviriområdet, opplevd frykt, helse- og sikkerhetshensyn, og opplevelsen av utrygghet for barn og voksne.

Det kan fastslås at Slettåsflokken antakelig har et av de lengste, stedlige reviropphold av samtlige helnorske ulveflokker. Den har vært etablert i området siden vinteren 2009-10, da som revirmarkerende par, det vil si i 8 år. I gjeldende Forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark (om ulv i samarbeid med region 4), endelig vedtatt 10. januar 2014, er det uttrykkelig formulert (s 23): *«Det skal også legges vekt på å oppnå byrdefordeling ved en utskifting av konfliktfylte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater dette, slik at ikke de samme områdene skal opprettholde familiegrupper*

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

over lang tid.» Og... «Når bestanden kommer over bestandsmålet, vil lisensfelling av ulv innenfor ulvesona være et viktig konfliktdempende tiltak.» En slik rullering av byrdene med ulverevir og familiegupper ble også bifalt i «Evaluering av ulvesona» (okt 2012). Om begge disse dokumentene kan det sies at de er preget også av lokale synspunkter, fra de som har skoen på. Forvaltningsplanen har dessuten vært til vurdering hos overordnet forvaltningsmyndighet.

Nemndenes sekretariat har for sin del minnet om en viktig bestemmelse i nml § 8 (kunnskapsgrunnlaget): «Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.»

Det er vanskelig å si seg enig i at skadepotensialet er lavt. Det er grundig dokumentert at 4-500 sauer ble tatt av ulv på utmarksbeite i Rendalen sist sommer. Nå har et tilsvarende angrep, med godt over 100 sauer tatt av ulv, skjedd i Akershus og sørlige del av Oppland denne våren. Å forutse ulveangrep på utmarksbeitende sau eller tamrein er gjetning. Når ungunger forlater revirene på våren, er det så langt en viss regelmessighet i at svenske ungunger drar til Norge, og omvendt. Men dette kan endres på grunn av rene tilfeldigheter, og fordi enkelte regioner overoppfylles av ulverevir. I starten av ulveforvaltningen, 20-25 år siden, kunne fagfolk fortelle at ulven var ytterst vær, den krysset ikke veier, ikke skispor og heller ikke gjerder. Men det gjør den nå. Ulven vil komme i konflikt med utpekte utmarksbeiteområder når den vandrer ut, og jo flere familier som etableres, jo flere ungunger vil være på vandring. Det kan sies med stor grad av sikkerhet. Og det dreier seg definitivt om skader av «et visst omfang».

Nemndene kan heller ikke si seg enige i at beiting på innmarksbeite *kan* medføre ulemper. Dette er for vagt formulert. Denne formen for løsning medfører *klare* ulemper. Det foreligger sikker kunnskap om stor snylteproblematikk, økende år for år, lave lamvekter og dårlig utnyttelse av fôrressurser. Det blir også alt for bastant å fastslå at storfe på utmarksbeite er et alternativ med økte rovviltstammer, da storfe i mindre grad er utsatt for ulveangrep. En ulvefamilie samlet for å skaffe seg føde, vil enkelt kunne nedlegge voksne storfe. Også her trengs det bare erfaring og opplæring; ulv jakter med hell på større elger enn bare kalver.

Det er vanskelig å forstå en antydning om at fem individer tilhørende Slettåsflokken, merket med GPS-halsbånd og fulgt opp av Skandulv i litt over 3 uker i vinter, skal gi mulighet til å mene noe om hvor nærgående hele flokken er. GPS-målinger fra 3 uker vinteren 2017 kan ikke rokke ved de opplevelser og erfaringer som lokalbefolkningen har høstet gjennom skiftende årsperioder og over mange år.

Når det gjelder verdier som distriktspolitikk, næringsutøvelse – herunder jaktutøvelse både som nærings- og friluftaktivitet, frykt, utrygghet, offentlige interesser, samt allmenne helse- og sikkerhetsmessige hensyn, vises det for øvrig til etterfølgende avsnitt. Det kan ikke være mulig for et lojalt forvaltningsorgan å avfeie de flertallsmerknader som Stortinget har lagt inn i sitt vedtak. Det er nemndenes oppfatning at «etterarbeider» i Stortinget ikke bare kan, men *skal* tillegges vekt ettersom komitemerknader stadfestes av Stortingets flertall.

I det følgende refereres enkelte av flertallets merknader:

- Om «offentlige interesser» og Bernkonvensjonen. «Flertallet viser til at hovedvilkåret for å tillate skadefelling er «offentlige interesser», og som eksempler er nevnt allmenne helsehensyn og allmenne sikkerhetshensyn. Flertallet vil peke på at bestemmelsen ikke begrenser seg til dette, men også omfatter alle «andre» offentlige interesser. Flertallet viser til at det verken i Bernkonvensjonen eller i naturmangfoldloven er nærmere angivelser av hva slags offentlige interesser som anses å oppfylle vilkårene.

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

- «Flertallet legger til grunn at den enkelte medlemsstat har en viss frihet i å definere hva slags offentlige interesser som i hvert enkelt tilfelle kan oppfylle vilkårene for vedtak om uttak. Flertallet viser også til at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interessene må være av «vesentlig betydning». Flertallet mener dette forutsetter at det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle».
- Distriktpolitiske hensyn. «Komiteens flertall, medlemmene fra....., mener at distriktpolitiske hensyn må anses som en vesentlig offentlig interesse etter § 18 første ledd bokstav c (naturmangfoldloven). Flertallet mener at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak. .... Flertallet mener at negativ påvirkning på bl a beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn».
- Bruken av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. «.....skal være av dynamisk karakter. Flertallet mener at dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt. ....»
- «Flertallet vil i den sammenheng særlig peke på at jakt er en viktig interesse i samfunnet og har lange tradisjoner i Norge. Flertallet har merket seg at det er betydelig flere som deltar i jaktaktiviteter enn det er personer som eier jaktrettigheter. Flertallet mener jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktpolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovviltbestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.
- Bred forankring i Stortinget. «.....Flertallet viser til at et bredt flertall sto bak vedtaket i Stortinget 6.juni 2016, som var begrunnet i avveiningen av hensynet til å sikre en levedyktig bestand av ulv på den ene siden, og en ivaretagelse av andre brede offentlige interesser på den andre siden. Flertallet vil understreke at slike avveininger gjort av et flertall på Stortinget skal være styrende for den bestandsforvaltningen av ulv som rovviltmyndigheten har ansvar for».
- Også innenfor ulvesonen. «Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil peke på at selv om ulv skal ha et sterkere vern i enn utenfor ulvesonen, skal det fortsatt være rom for lokal næringsutvikling, bosetting, alminnelige sosiale aktiviteter og fritids- og friluftaktiviteter innenfor ulvesonen, på samme måte som i andre distrikter».

3. Lisensfellingsområde

Ut fra hensynet til å skjerme individer fra tilgrensende revir, i særdeleshet genetisk viktige individer, samt å legge til rette for jakten kan gjennomføres mest mulig effektivt i henhold til formålet med å ta ut alle individer innenfor de revirene hvor det åpnes for lisensfelling, avgrenses lisensfellingsområdet innenfor ulvesona til følgende område:

Fra det punktet der fv. 636 krysser Glomma ved Steinvika og østover til krysset fv. 636, fv. 606 og Vikkjølveien. Videre østover langs Vikkjølveien til det punktet der denne møter fv. 607. Nordover langs fv. 607 til kommunegrensa mellom Åmot og Rendalen. Videre østover langs kommunegrensa til kommunegrensa mellom Trysil og Engerdal. Videre østover til denne krysser Trysil/ Femundsvassdraget. Nordover langs vestsiden av Trysil/ Femundsvassdraget til dette krysser fv. 217. Vestover langs fv. 217 til Åkrestrømmen og videre langs fv. 30 til denne krysser Glomma. Sørøstover langs østsiden av Glomma til denne krysser fv. 636.

Her forutsettes det at sekretariatet skriver inn lisensfellingsområdet for Slettåsflokken (på norsk side).

4. Lisensfellingsperiode

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Lisensfellingsperioden fastsettes til perioden fra 1. januar til 15. februar 2018.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk viktige individer

Ut i fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om viktige genetiske individer skulle tilkomme, kan fylkesmennene i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk. Fylkesmannen oppretter en ulvetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Fylkesmannens løsning for SMS-varsling om status for lisensfellinga.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. For uttaket av grensereviret Slettås tas det forbehold om at aktuelle svenske myndigheter skal gis anledning til å uttale seg om saken før vedtaket effektueres.

«Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.»

Alternativt forslag til vedtak fra Øyvind Solum (forslaget forelå skriftlig, og ble delt ut til møtedeltakerne):

Ut fra den foreliggende dokumentasjon over revirmarkerende ulv og vedtatt politikk, vurdert etter gjeldende lover og forskrifter, finner rovviltnemndene at det ikke er grunnlag for å åpne for lisensfelling av ulv innenfor etablerte revirer.

Alternativt forslag til vedtak fra Sunniva Holmås Eidsvoll (forslaget forelå skriftlig, men kunne av tekniske årsaker ikke bli delt ut til møtedeltakerne under møtet):

- Alternativt forslag til vedtak, til erstatning for punkt 2 andre og tredje avsnitt:

Ut fra den foreliggende dokumentasjon over revirmarkerende ulv og vedtatt politikk finner rovviltnemndene at det ikke er grunnlag for å åpne for lisensfelling av ulv innenfor etablerte revirer. Skadeomfang og -potensialet i områdene i ulvesona samt for Julussa og Osdalen- revirene ansees å være begrenset og ikke tilstrekkelig for lisensfelling etter Naturmangfoldslovens §18 bokstav b, og det foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling for å forebygge skader.

Det er ikke påvist å være overveiende sannsynlig at ulv i etablerte revir virker negativt inn på nasjonale distriktpolitiske hensyn. I tillegg er det heller ikke sannsynliggjort at bestandsmålet for helnorske ynglinger vil nås i 2017 hvis man tillater lisensjakt på flokker registrert med ynglinger i 2016.

- Alternativt forslag til vedtak punkt 4. Lisensfellingsperiode (hvis forslaget om å ikke åpne for lisensfelling faller):

Lisensfellingsperioden fastsettes til perioden 2. januar til 15. februar 2018.

(Begrunnelse: 1. januar er en rød dag i kalenderen, og ved å starte 2. januar slipper vi at ansatte hos fylkesmannen og andre som må jobbe for å organisere lisensfelling må dra på jobb 1. nyttårsdag.)

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Avstemming:

Holmås Eidsvoll trakk sitt forslag.

Nemndene stemte over forslaget til vedtak fra Solum. Forslaget fikk 2 stemmer og falt.

Nemndene stemte over sekretariatets forslag til vedtak opp mot forslaget fra Åsgård. Sekretariatets forslag til vedtak fikk 4 stemmer. Åsgård sitt forslag til vedtak fikk 6 stemmer.

Rovviltnemndenes vedtak:

Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Rovviltnemndene i region 4 og 5 mener vilkår for lisensfelling av ulv er oppfylt, og tilrår derfor at det fattes følgende vedtak:

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 7,5 ynglinger der grenserevir teller med en faktor på 0,5. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer.

Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. §§ 10 og 4 første ledd bokstav d og e i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. Naturmangfoldloven (nml) § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. § 9, tillegges derfor mindre vekt. Nemndene anser at en kvote på inntil 24 dyr, med formål å ta ut alle individer i to helnorske revirer samt ett grenserevir, ikke vil påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. nml. § 10. Hensynet til differensiert forvaltning er lagt til grunn for vedtaket, jf. nml. § 12. Nemndene anser ikke at nml. § 11 er relevant i denne sammenheng.

Ut fra den foreliggende dokumentasjon over revirmarkerende ulv og vedtatt politikk finner rovviltnemndene at det er grunnlag for å åpne for lisensfelling av ulv innenfor etablerte revirer. Rovviltnemndene finner at lisensfelling av ulv i to etablerte helnorske ulverevirer og ett grenserevir ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2018.

Det fastsettes en kvote for lisensfelling på inntil 24 ulver innenfor følgende to helnorske revirer, Osdalen og Julussa, og grensereviret Slettås. Uttak av alle individer innenfor disse revirene anses ikke å true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5, jf. også rovviltforskriften §§ 3 og 7.

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Begrunnelse for uttak av grensereviret Slettås:

Rovviltnemndene vil innledningsvis påpeke at sekretariatet, slik vi ser det, særlig har vektlagt argumenter som framkommer fra Klima- og miljøverndepartementet (KLD) i klagesaken fra høsten 2016, og lagt noe mindre vekt på flertallsmerknadene i Innst. 257 L (2016-2017). Bak disse flertallsmerknadene står Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. I pkt II i tilrådingen formulerer nevnte flertall følgende: *«Stortinget ber regjeringen legge flertallsmerknadene i denne innstillingen (Innst. 257 L (2016-2017) til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv i Norge».*

I diskusjonen rundt Slettåsflokken har flere viktige temaer vært aktuelle; om den utgjør et skadepotensiale, hensynet til jaktutøvelse, eventuell svekkelse av næringsgrunnlaget for de som bor i revirområdet, opplevd frykt, helse- og sikkerhetshensyn, og opplevelsen av utrygghet for barn og voksne.

Det kan fastslås at Slettåsflokken antakelig har et av de lengste, stedlige reviropphold av samtlige helnorske ulvflokker. Den har vært etablert i området siden vinteren 2009-10, da som revirmarkerende par, det vil si i 8 år. I gjeldende Forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark (om ulv i samarbeid med region 4), endelig vedtatt 10.januar 2014, er det uttrykkelig formulert (s 23): *«Det skal også legges vekt på å oppnå byrdefordeling ved en utskifting av konfliktfulte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater dette, slik at ikke de samme områdene skal opprettholde familiegrupper over lang tid.»* Og... *«Når bestanden kommer over bestandsmålet, vil lisensfelling av ulv innenfor ulvesona være et viktig konfliktdependende tiltak.»* En slik rullering av byrdene med ulverevir og familiegrupper ble også bifalt i «Evaluering av ulvesona» (okt 2012). Om begge disse dokumentene kan det sies at de er preget også av lokale synspunkter, fra de som har skoen på. Forvaltningsplanen har dessuten vært til vurdering hos overordnet forvaltningsmyndighet.

Nemndenes sekretariat har for sin del minnet om en viktig bestemmelse i nml § 8 (kunnskapsgrunnlaget): *«Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.»*

Det er vanskelig å si seg enig i at skadepotensialet er lavt. Det er grundig dokumentert at 4-500 sauer ble tatt av ulv på utmarksbeite i Rendalen sist sommer. Nå har et tilsvarende angrep, med godt over 100 sauer tatt av ulv, skjedd i Akershus og sørlige del av Oppland denne våren. Å forutse ulveangrep på utmarksbeitende sau eller tamrein er gjetning. Når ungulver forlater revirene på våren, er det så langt en viss regelmessighet i at svenske ungulver drar til Norge, og omvendt. Men dette kan endres på grunn av rene tilfeldigheter, og fordi enkelte regioner overoppfylles av ulverevir. I starten av ulveforvaltningen, 20-25 år siden, kunne fagfolk fortelle at ulven var ytterst vår, den krysset ikke veier, ikke skispor og heller ikke gjerder. Men det gjør den nå. Ulven vil komme i konflikt med utpekte utmarksbeiteområder når den vandrer ut, og jo flere familier som etableres, jo flere ungulver vil være på vandring. Det kan sies med stor grad av sikkerhet. Og det dreier seg definitivt om skader av «et visst omfang».

Nemndene kan heller ikke si seg enige i at beiting på innmarksbeite *kan* medføre ulemper. Dette er for vagt formulert. Denne formen for løsning medfører *klare* ulemper. Det foreligger sikker kunnskap om stor snylteproblematikk, økende år for år, lave lamvekter og dårlig utnyttelse av fôrressurser. Det blir også alt for bastant å fastslå at storfe på utmarksbeite er et alternativ med økte rovviltstammer, da storfe i mindre grad er utsatt for ulveangrep. En ulvefamilie samlet for å skaffe seg føde, vil enkelt kunne nedlegge voksne storfe. Også her trengs det bare erfaring og opplæring; ulv jakter med hell på større elger enn bare kalver.

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

Det er vanskelig å forstå en antydning om at fem individer tilhørende Slettåsflokken, merket med GPS-halsbånd og fulgt opp av Skandulv i litt over 3 uker i vinter, skal gi mulighet til å mene noe om hvor nærgående hele flokken er. GPS-målinger fra 3 uker vinteren 2017 kan ikke rokke ved de opplevelser og erfaringer som lokalbefolkningen har høstet gjennom skiftende årsperioder og over mange år.

Når det gjelder verdier som distriktspolitikk, næringsutøvelse – herunder jaktutøvelse både som nærings- og friluftaktivitet, frykt, utrygghet, offentlige interesser, samt allmenne helse- og sikkerhetsmessige hensyn, vises det for øvrig til etterfølgende avsnitt. Det kan ikke være mulig for et lojalt forvaltningsorgan å avfeie de flertallsmerknader som Stortinget har lagt inn i sitt vedtak. Det er nemndenes oppfatning at «etterarbeider» i Stortinget ikke bare kan, men *skal* tillegges vekt ettersom komitemerknader stadfestes av Stortingets flertall.

I det følgende refereres enkelte av flertallets merknader:

- **Om «offentlige interesser» og Bernkonvensjonen.** «Flertallet viser til at hovedvilkåret for å tillate skadefelling er «offentlige interesser», og som eksempler er nevnt allmenne helsehensyn og allmenne sikkerhetshensyn. Flertallet vil peke på at bestemmelsen ikke begrenser seg til dette, men også omfatter alle «andre» offentlige interesser. Flertallet viser til at det verken i Bernkonvensjonen eller i naturmangfoldloven er nærmere angivelser av hva slags offentlige interesser som anses å oppfylle vilkårene.
- «Flertallet legger til grunn at den enkelte medlemsstat har en viss frihet i å definere hva slags offentlige interesser som i hvert enkelt tilfelle kan oppfylle vilkårene for vedtak om uttak. Flertallet viser også til at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interessene må være av «vesentlig betydning». Flertallet mener dette forutsetter at det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle».
- **Distriktspolitiske hensyn.** «Komiteens flertall, medlemmene fra....., mener at distriktspolitiske hensyn må anses som en vesentlig offentlig interesse etter § 18 første ledd bokstav c (naturmangfoldloven). Flertallet mener at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktspolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak. .... Flertallet mener at negativ påvirkning på bl a beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktspolitiske hensyn».
- **Bruken av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c.** «.....skal være av dynamisk karakter. Flertallet mener at dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt. ....»
- «Flertallet vil i den sammenheng særlig peke på at jakt er en viktig interesse i samfunnet og har lange tradisjoner i Norge. Flertallet har merket seg at det er betydelig flere som deltar i jaktaktiviteter enn det er personer som eier jaktrettigheter. Flertallet mener jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktspolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovviltbestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.
- **Bred forankring i Stortinget.** «.....Flertallet viser til at et bredt flertall sto bak vedtaket i Stortinget 6.juni 2016, som var begrunnet i avveiningen av hensynet til å sikre en levedyktig bestand av ulv på den ene siden, og en ivaretagelse av andre brede offentlige interesser på den andre siden. Flertallet vil understreke at slike avveininger gjort av et flertall på Stortinget skal være styrende for den bestandsforvaltningen av ulv som rovviltmyndigheten har ansvar for».

ROVVILTNEMNDEN I REGION 4 OG REGION 5

- **Også innenfor ulvesonen.** «Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil peke på at selv om ulv skal ha et sterkere vern i enn utenfor ulvesonen, skal det fortsatt være rom for lokal næringsutvikling, bosetting, alminnelige sosiale aktiviteter og fritids- og friluftaktiviteter innenfor ulvesonen, på samme måte som i andre distrikter».

3. Lisensfellingsområde

Ut fra hensynet til å skjerme individer fra tilgrensende revir, i særdeleshet genetisk viktige individer, samt å legge til rette for jakten kan gjennomføres mest mulig effektivt i henhold til formålet med å ta ut alle individer innenfor de revirene hvor det åpnes for lisensfelling, avgrenses lisensfellingsområdet innenfor ulvesona til følgende område:

Fra det punktet der fv. 636 krysser Glomma ved Steinvika og østover til krysset fv. 636, fv. 606 og Vikkjølveien. Videre østover langs Vikkjølveien til det punktet der denne møter fv. 607, for så å følge fv. 607 nordover til kommunegrensa mellom Åmot og Rendalen. Derfra østover langs kommunegrensa mellom Åmot og Rendalen til denne møter fv. 611 Osdalsvegen. Videre sørover langs fv. 611 til denne møter fv. 215, for så å følge fv. 215 til denne møter fv. 562 på vestsiden av Osensjøen. Videre sørover langs fv. 562 til denne møter fv. 561 i sørenden av Osensjøen. Videre sørover langs fv. 561 til denne møter fv. 25. Videre nordøst langs fv. 25 til denne krysser Trysil/Femundsvassdraget. Videre nordover langs vestsiden av Trysil/ Femundsvassdraget til dette krysser fv. 217. Deretter vestover langs fv. 217 til Åkrestrømmen og videre langs fv. 30 til denne krysser Glomma. Sørover langs østsiden av Glomma til denne krysser fv. 636.

4. Lisensfellingsperiode

Lisensfellingsperioden fastsettes til perioden fra 1. januar til 15. februar 2018.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk viktige individer

Ut i fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om viktige genetiske individer skulle tilkomme, kan fylkesmennene i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk. Fylkesmannen oppretter en ulvetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Fylkesmannens løsning for SMS-varsling om status for lisensfellinga.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. For uttaket av grensereviret Slettås tas det forbehold om at aktuelle svenske myndigheter skal gis anledning til å uttale seg om saken før vedtaket effektueres.

Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.